

două, vol. III, București: Tip. "Curierul judiciar", p. 788.

2. C. Bulai. *Drept penal român*, Partea generală, vol. II, București: Casa de editură și presă "Șansa" SRL, 1992, p. 184.

3. St. Daneș, V. Papadopol. *Individualizarea judiciară a pedepsei*, București: Editura științifică și enciclopedică, 1985, p. 107.

4. A. Barbăneagră, G. Alecu, V. Berliba, V. Budeci, T. Carpov, V. Cusnir, R. Cojocaru, Al. Marit, T. Popovici, G. Ulianoschi, X. Ulianosch, N. Ursu, V. Volcinski. *Codul penal al Republicii Moldova, comentariu*, Chisinau: Tipografia Reclama, p. 120.

5. *Codul penal al Republicii Moldova* din 18.04.2002.

6. A. Barbăneagră, G. Alecu, ș.a. *Op.cit.*, p. 117.

7. A. Barbăneagră, G. Alecu, ș.a. *Op.cit.*, p. 118.

8. Legea 277 din 18.12.2008 a Republicii Moldova, publicată în MO al RM nr. 41-44 din 24.02.2009.

9. A. Barbăneagră, G. Alecu, ș.a. *Op.cit.*, p. 85.

10. *Ibidem*.

11. *Ibidem*.

12. *Ibidem*.

CATEGORIA CAUZALITĂȚII ȘI CONSTRUCȚIA TEORETICĂ A LEGĂTURII CAUZALE ÎN COMPONENTELE FORMALE DE INFRAȚIUNE

Narcisa NEDELCU,
doctorandă

SUMMARY

In the criminal law science there is widely used the meaning of the causal relationship, as it constitutes an obligatory sign of the objective side of the offence material components; and as result of this fact the meaning of causal relationship in the criminal law is widely and thoroughly treated and examined. In this sense we find a plenty of penal theories of the casual relationship, intended to explain the core of this meaning and to emphasize the rules of its application.

Key-words: material composition and form of crime, classification, action, inaction, causal.

REZUMAT

În știința ce studiază criminalitatea este folosit pe larg termenul de legătură cauzală, deoarece el constituie un semn obligatoriu al părții obiective a componentelor materiale de infracțiune. Iată de ce legătura cauzală în criminalistică este examinată și abordată frecvent și detaliat. În acest sens, există multe teorii penale privind legătura cauzală. Ele au menirea de a explica esența acestei legături și de a enumera regulile ei de aplicare.

Cuvinte-cheie: componență materială și formală de infracțiune, clasificare, acțiune, inacțiune, cauzalitate.

Chestiunea referitoare la legătura cauzală în infracțiunile cu o componență formală în știința contemporană a dreptului penal este rezolvată în felul următor: semn obligatoriu al laturii obiective a componenței formale de infracțiune este doar fapta, în formă de acțiune sau inacțiune. Consecințele sancționate în componențele formale de infracțiune lipsesc, deoarece pedepsibilă este doar fapta; respectiv, lipsește și semnul legăturii cauzale în cadrul laturii obiective a unor așa componențe.

Divizarea componențelor de infracțiune în *materiale* și *formale* în știința dreptului penal astăzi nu este pusă la îndoială. În anii '50 ai secolului trecut, această clasificare stârnea obiecțiile mai multor savanți. Aceste obiecții țineau, în primul rând, de denumirea însăși, în al doilea rând, de esența clasificării.

În particular, un oponent al componențelor formale, în funcție de esența acestora, a fost savantul

A. N. Trainin. Expunând criticile față de posibilitatea existenței componențelor de infracțiune „fără de consecințe”, altfel spus „formale”, cercetătorul menționează: „A atenta înseamnă întotdeauna a cauza, a pricinui, într-o formă sau alta, și într-o anumită măsură, o anumită daună obiectului [...]. Obiectul invulnerabil al atentatului criminal se contrazice singur pe sine” [1]. Fundamentându-și concepțiile sale pe o premisă corectă în esență și dovedită de el însuși cu referire la prezența corelației strânse între obiectul atentatului criminal și survenirea consecinței social-periculoase, A. N. Trainin ajunge la concluzia nefundamentării și lipsei de sens a desemnării, separării componențelor formale de infracțiune. În așa fel, chestiunea cu privire la legătura cauzală în infracțiunile cu o componență formală decade, iar „afirmația că în cadrul unui grup de așa-numite infracțiuni cu o componență formală legătura cauzală lip-

sește subminează principiul general și de o mare importanță al justiției [...] cu referire la răspunderea persoanei doar în cazul prezenței în cadrul celor comise a tuturor elementelor și semnelor componenței de infracțiune” [2].

Deoarece corectitudinea și fundamentarea clasificării componentelor de infracțiune în formale și materiale nu este pusă la îndoială în studiul întreprins, logica conceptelor savantului A. N. Trainin, care vede cauzalitatea în toate componentele fără excepție, cu negarea existenței componentelor formale, aici nu poate fi acceptată. Însă, totodată, întrebarea cu privire la legătura cauzală în infracțiunile cu o componentă formală necesită o investigație specială, deoarece, declarând cauzalitatea ca fiind o categorie generală, noi vom genera o contradicție internă, dacă vom recunoaște că pentru un întreg sistem de componente – formale, reduse – legătura cauzală nu este o categorie obligatorie.

Este bine cunoscut faptul că structura, construcția componenței materiale de infracțiune presupune existența a trei semne obligatorii a laturii obiective:

1) fapta, în formă de acțiune sau inacțiune;

2) consecințele, sub formă de rezultat social-periculos;

3) legătura cauzală dintre ele.

Construcția componenței formale a infracțiunii presupune însă doar existența a unui singur semn al laturii obiective: fapta în formă de acțiune sau inacțiune. După cum menționează savanții V. N. Kudreașev și S. G. Kelin, consecințele în cadrul unor asemenea infracțiuni fie că se prezumează, fie că survin nu în toate cazurile, sau nu au caracter material și de aceea nu pot fi stabilite prin intermediul mijloacelor procesuale [3].

Savantul T. V. Tereteli evidențiază următoarele motive normative ale construirii, materializării componentelor formale:

1) consecința survine inevitabil prin comiterea unei fapte determinate și de aceea acestea sînt, practic de facto, inseparabile una de cealaltă;

2) o anumită faptă poate cauza consecințe infracționale variate, din această cauză dată este dificil de a concretiza aceste consecințe;

3) relația socială protejată are o importanță atît de mare, încît se consideră că nu este posibil de a aștepta survenirea daunei evidente și a lega de acest moment epuizarea faptei social-periculoase; de aceea, este sancționabilă însăși săvîrșirea faptei care ar conține măcar o posibilitate îndepărtată a survenirii daunei [4].

Astfel, s-ar părea că, deoarece lipsesc consecințele necesare, nu există, în genere, necesitatea de a vorbi despre legătura cauzală: această întrebare nu este soluționată, deoarece decade de la sine. Savanții M. I. Kovaliov și P. T. Vaskov menționează: „În cazul infracțiunilor formale, obiectului atentatului îi poate fi cauzată o daună sau se poate crea pericolul cauzării unei așa daune. Însă trăsătura de bază a acestei categorii de infracțiuni ține de faptul că consecințele și, respectiv, legătura cauzală dintre ele și acțiunile socialpericuloase ale învinutului nu constituie semne ale componenței de infracțiune” [5]. Anume această legătură („respectiv”) și constituie acea greșeală logică în cazul concluziei referitoare la lipsa legăturii cauzale în componentele formale, în baza absenței consecințelor socialpericuloase.

Este necesar de a delimita noțiunile „infracțiune” și „componență de infracțiune”. *Componența de infracțiune* reprezintă o construcție științifică ideală, care reflectă trăsăturile esențiale ale faptei socialpericuloase (în sens larg al cuvîntului). *Infracțiunea* însă constituie un fapt materializat în exterior, existent, un obiect al științei dreptului penal. În conformitate cu procesul logic al criminalizării unei anumite fapte,

inițial este evidențiat obiectul care necesită protecție din partea dreptului penal. Aceasta este o cerință generală pentru orice obiecte ca, de exemplu, pentru obiectul „relațiile sociale din domeniul protecției vieții și sănătății persoanei” (infracțiunea – omorul; componență materială), pentru obiectul „relațiile sociale din domeniul proprietății” (infracțiunea – furtul; componență materială), pentru obiectul „relațiile sociale din domeniile drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor” (infracțiunea – încălcarea în drepturi a cetățenilor; componență formală) etc. În continuare, consecutiv (pentru fiecare element în parte) este construită componența și, în funcție de faptul dacă consecințele pot fi procesual stabilite, dacă au o expresie materială etc, componența devine materială sau formală.

Infracțiuni fără consecințe, după cum este unanim recunoscut, nu există. Întrebarea constă doar în aceea dacă consecințele sînt incluse sau nu în numărul semnelor obligatorii ale componenței de infracțiune. În infracțiunile materializate în legea penală pe calea aplicării construirii componenței formale, consecința social-periculoasă – care, în mod evident, survine – nu este inclusă în numărul semnelor obligatorii ale componenței. Însă de la sine aceasta nu neagă prezența unei corelații strînse între criminalizarea faptei și obiectul infracțiunii, anume prin evidențierea daunei pe care o anumită faptă o aduce obiectului care necesită ptejare din partea dreptului penal.

Astfel, nu consecințele exprimate material constituie esența „rezultatului” în infracțiunea cu o componență formală, ci stabilirea normativă a momentului că printr-o anumită faptă concretă unui anumit obiect i se cauzează o daună determinată.

Cauzalitatea – în calitatea sa de categorie universală a tabloului lumii contemporane – se observă

în „toate lanțurile” faptelor, evenimentelor, fenomenelor care sînt legate intern, în mod genetic, adică corelate astfel, încît faptul, fenomenul, evenimentul *A* generează faptul, fenomenul, evenimentul *B*. Unele evenimente, fenomene într-adevăr sînt generate de fapte, însă nu sînt incluse în cadrul componentei de infracțiune în calitate de semn obligatoriu – consecințe. Fapta (*faptul, evenimentul, fenomenul A*) în calitate de cauză, afi în componentele materiale de infracțiune, formale, cît și în cele reduse, avînd un semn genetic, deja conține în sine posibilitatea survenirii unui anumit rezultat (*faptul, evenimentul, fenomenul B*), care însă, în același timp, datorită unor motivații practice, nu este inclus în categoria semnelor obligatorii (în calitate de consecință).

Lipsa necesității de a dovedi pricinuirea daunei (și, respectiv, prezența legăturii cauzale) în componentele formale de infracțiune (ceea ce este determinat nu de cerințele legislației procesuale, dar de influența componentei de infracțiune asupra determinării cercului de circumstanțe ce urmează a fi dovedite) nu poate nega existența unei anumite legături cauzale, deoarece, după cum s-a stabilit, criminalizarea faptei este legată, în primul rînd de protejarea obiectului, dar nu de interdicția generală a faptei ca esență.

Astfel, dacă am recunoaște universalitatea cauzalității și înrădăcinarea ei, în totalitate, în cauză (dar nu independența acesteia), apoi putem formula concluzia conform căreia categoria cauzalității este evident prezentă în cadrul componentelor formale de infracțiune. În mai multe cazuri, în dispozițiile articolelor cu o componentă formală de infracțiune chiar este direct prezentă legătura cauzală, urmînd a fi dovedită.

Componenta este *formală*, dacă fapta ar fi putut genera cauzarea daunei obiectului protejat, și este

materială, dacă o atare daună a survenit în realitate.

Uneori însă, pentru a învinui subiectul în cazul unei componente formale, organul de urmărire penală, instanța de judecată urmează să stabilească faptul dacă ar fi fost capabilă fapta să genereze pricinuirea daunei, cu alte cuvinte, să soluționeze chestiunea referitoare la prezența legăturii cauzale (*potențiale, nerealizate*) în cadrul componentei de infracțiune, formale după construcție. După cum am menționat pe parcurs, în situația dată, pentru soluționarea problemei referitoare la legătura cauzală, urmează a fi utilizate tezele teoriei adecvate a cauzalității.

Este necesar să atenționăm că uneori putem întîlni și construcții formal-materiale ale componentelor de infracțiune. După savantul V. V. Luneev, componentele de infracțiune sînt materiale numai atunci cînd au dus la survenirea reală a daunei; atunci însă cînd fapta doar ar fi putut avea drept consecință cauzarea de daune, componenta infracțiunii reale rămîne a fi formală. Dar, totodată, în situația respectivă stabilirea legăturii cauzale este obligatorie [6].

Referințe bibliografice

1. Трайнин А. Н. *Общее учение о составе преступления*. В книге: Трайнин А. Н. Избранные труды. Составление, вступительная статья Н. Ф. Кузнецовой. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004, с. 86; Ковалев М. И., Васильков П. Т. *Причинная связь в советском уголовном праве*. Москва: Государственное Издательство Юридической Литературы, 1958, с. 16.
2. Трайнин А. Н. *Op. cit.*, p. 118.
3. Кудрявцев В. Н., Келина С. Г. *Состав преступления*. В книге: Курс российского уголовного права. Общая часть / Под ред. В. Н. Кудрявцева, А. В. Наумова. Москва: Спарк, 2001, с. 160.
4. Церетели Т. В. *Причинная*

связь в уголовном праве. Москва: Государственное Издательство Юридической Литературы, 1963, с. 65-66.

5. Ковалев М. И., Васильков П. Т. *Op. cit.*, p. 13.

6. Лунев В. В. *Субъективная сторона преступления*. В книге: Курс российского уголовного права. Общая часть. Под ред. В. Н. Кудрявцева, А. В. Наумова. Москва: Спарк, 2001, с. 293.